

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СИВАК ОЛЕНА БОРИСІВНА

УДК 657.1:657.4 (043.3)

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ВИТРАТАМИ НА НАДАННЯ БЛАГОДІЙНОЇ ДОПОМОГИ
ЯК ЕЛЕМЕНТОМ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Житомир – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному технологічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Жиглей Ірина Вікторівна,
Житомирський державний технологічний університет,
професор кафедри обліку і аудиту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Свірко Світлана Володимирівна,
ДВНЗ “Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана”,
директор Інституту обліку,
професор кафедри обліку в кредитних та
бюджетних установах та економічного аналізу

кандидат економічних наук, доцент
Осадча Ольга Олексіївна,
Національний університет водного
господарства та природокористування,
доцент кафедри обліку і аудиту

Захист відбудеться “29” червня 2016 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.052.01 у Житомирському державному технологічному університеті за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103, ауд. 233.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Житомирського державного технологічного університету за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103.

Автореферат розісланий “27” травня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради, д.е.н., проф.

О.А. Лаговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Вихід на міжнародні ринки для українських компаній супроводжується необхідністю освоєння європейських правил ведення бізнесу не лише в рамках внутрішнього менеджменту, побудови ефективних взаємовідносин з іноземними учасниками бізнес-процесів, але й правил, які часто є поширеними стандартами ділової поведінки, не сформульованими в конкретному законі або інструкції. Саме до такої проблеми, пов'язаної з виходом підприємств на західні ринки, відноситься необхідність освоєння європейських правил корпоративної соціальної відповідальності. Однією з форм соціальної відповідальності бізнесу є благодійність. Для багатьох сучасних компаній світу благодійність стає “стратегічною”, виступаючи частиною маркетингової стратегії і неодмінним елементом повсякденної ділової активності. За даними дослідження, проведеного Українським форумом благодійників “Практика благодійної діяльності бізнес-компаній в Україні: сучасний досвід”¹ в 2010 р. у вітчизняній практиці більше 80 % компаній приділяли увагу благодійності, що говорить про досить широке поширення даного виду діяльності. Однак тільки для 15 % компаній корпоративна благодійність є частиною стратегічного розвитку; для 35 % – це систематична діяльність без стратегічної мети, а для 47 % – це не пов'язані між собою заходи швидкого і безсистемного реагування на запити людей і організацій. Навіть ті компанії, які розглядають свою соціальну активність як стратегічну, на практиці не до кінця розуміють її вигоди. В результаті більшість українських компаній дотримуються ідеології “реагуючої” корпоративної соціальної відповідальності за М. Портером і М. Креймером. В 2016 р. групою українських підприємців вже зареєстровано власну марку “Знак соціальної відповідальності”: компанії, що отримали цей знак, визнаються соціально відповідальними і можуть розміщувати його у себе на сайті, упаковці, продукції тощо.

Питання обліково-аналітичного забезпечення соціально відповідальної діяльності висвітлювались в працях М.І. Бондаря, Г. Боуена, С.Ф. Голова, Д.О. Грицишена, К. Девіса, В.В. Євдокимова, І.В. Замули, О.А. Зоріної, І.В. Жиглей, В.М. Жука, Е. Карнегі, А. Керолла, Л.М. Кіндрацької, Г.Г. Кірейцева, Р. О. Костирко, В.М. Костюченко, Р.В. Кузіної, О.А. Лаговської, С.О. Левицької, С.Ф. Легенчука, Ю.Ю. Мороз, О.В. Олійник, О.О. Осадчої, С.В. Свірко, В.В. Сопко, Л.В. Чижевської. Однак авторами недостатньо приділено уваги обліку та аналізу саме операцій з надання благодійної допомоги.

Віддаючи належне науковим доробкам попередників у дослідженні організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку та економічного аналізу різних аспектів соціально відповідальної діяльності, слід зазначити, що окремі питання, зокрема розгляд витрат на надання благодійної допомоги у складі об'єктів бухгалтерського обліку та економічного аналізу, методичні аспекти економічного аналізу операцій з надання благодійної допомоги, відображення операцій з надання благодійної допомоги в звітності з метою задоволення потреб управління залишаються недостатньо

¹ Практика благодійної діяльності бізнес-компаній в Україні: сучасний досвід [Електронний ресурс] / Звіт за результатами дослідження Українського форуму благодійників. – Режим доступу: http://ufb.org.ua/uploads/brosh_bлаго_fin.pdf.

дослідженими, потребують систематизації та удосконалення. Необхідність вирішення вказаних проблемних питань зумовлює актуальність і вибір теми наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Житомирського державного технологічного університету і є складовою державної програми досліджень за темами: № 381а “Удосконалення теорії, методології та організації бухгалтерського обліку, економічного аналізу і контролю в контексті забезпечення стратегічного розвитку суб’єктів господарювання” (номер державної реєстрації 0113U007650) та № 380 “Стандартизація та регламентизація інтегрованої звітності підприємства” (номер державної реєстрації 0113U007532). У межах наукових тем автором виконані дослідження, пов’язані з теоретичним обґрунтуванням та удосконаленням бухгалтерського обліку та аналізу операцій з надання благодійної допомоги.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на надання благодійної допомоги як елементом соціального капіталу підприємства.

Для досягнення мети у дисертації поставлені та вирішені такі завдання:

- уточнити та розкрити сутність понять “благодійність” і “благодійна допомога” та уточнити місце соціального капіталу в системі економічних категорій та об’єктів бухгалтерського обліку;
- сформулювати класифікаційний підхід до поділу операцій з надання благодійної допомоги як основи їх облікового відображення;
- удосконалити організаційно-методичні положення бухгалтерського обліку операцій з надання благодійної допомоги у вигляді фінансових активів;
- обґрунтувати напрями удосконалення методики облікового відображення операцій з надання благодійної допомоги у вигляді нефінансових активів;
- сформулювати систему звітності про операції з надання благодійної допомоги;
- розробити рекомендації з удосконалення організації та методики аналізу операцій з надання благодійної допомоги;
- розробити методику вибору ефективних управлінських рішень щодо здійснення підприємством операцій з надання благодійної допомоги в умовах невизначеності із застосуванням інформації, сформованої в системі бухгалтерського обліку.

Об’єктом дослідження є операції з надання благодійної допомоги в системі обліку та аналізу підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційних і методичних положень обліку та аналізу витрат на надання благодійної допомоги як елементу соціального капіталу підприємства.

Методи дослідження. В процесі розв’язання наукового завдання в роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Для уточнення економічної сутності понять використано методи теоретичного узагальнення, групування і порівняння. Історико-логічний метод використано при узагальненні світового та вітчизняного досвіду соціально відповідальної діяльності підприємств,

в т.ч. в частині операцій з надання благодійної допомоги та визначенні основних етапів її становлення. Методи причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний використовувалися для ідентифікації інструментів та форм благодійності. Методи конкретизації, діалектичний метод, аналіз, синтез, абстрагування покладені в основу удосконалення організаційних і методичних положень бухгалтерського обліку та аналізу операцій з надання благодійної допомоги. За допомогою методу моделювання визначено підходи до організації та методики бухгалтерського обліку та аналізу операцій з надання благодійної допомоги. Для наочного представлення статистичних даних використано графічний метод. Економіко-математичне моделювання в частині теорії ігор використано для моделювання процесу прийняття управлінських рішень щодо надання благодійної допомоги в умовах невизначеності.

Інформаційною базою дослідження є наукові джерела (фундаментальні наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем організації та методики обліку, наукові статті у періодичних виданнях, присвячені методології та організації бухгалтерського обліку, матеріали науково-практичних конференцій та семінарів у сфері бухгалтерського обліку); офіційні документи (законодавчі та нормативні документи України та країн світу з питань ведення бухгалтерського обліку); матеріали бази даних Social Science Research Network (SSRN), дані бухгалтерського обліку, фінансової, статистичної та соціальної звітності суб'єктів господарювання, довідкові та інформаційні видання, Інтернет-ресурси, розробки аспіранта та інші актуальні джерела інформації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні і розробці організаційно-методичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку та аналізу витрат на надання благодійної допомоги як елемента соціального капіталу підприємства. У процесі проведеного дослідження отримано результати, яким характерна наукова новизна:

удосконалено:

– методичні підходи до облікового відображення витрат на надання благодійної допомоги на основі запропонованого класифікаційного підходу до поділу операцій з надання благодійної допомоги за джерелами забезпечення (розмежування витрат, що включаються до інших операційних витрат (аналітичний рахунок 949.1 “Витрати на надання благодійної допомоги”) та витрат, що здійснюються за рахунок резерву (рахунок 479 “Забезпечення майбутніх заходів з надання благодійної допомоги”), створеного з прибутку підприємства), що дозволило виділити ту частину операцій з надання благодійної допомоги, яку підприємство здійснює за рахунок чистого прибутку;

– організаційно-методичне забезпечення бухгалтерського обліку витрат на надання благодійної допомоги на основі запропонованого класифікаційного підходу до поділу операцій з надання благодійної допомоги за формою реалізації (1) формування грошового резерву на надання благодійної допомоги (за рахунок коштів, одержаних від продажу спеціального товару та випуску благодійних облігацій); 2) in-kind-giving (передача бенефіціарам благодійної допомоги ТМЦ);

3) про bono послуги (безоплатне надання професійних послуг); 4) корпоративне волонтерство (розрахунки за заробітною платою працівників, задіяних у наданні благодійної допомоги, та розрахунки з підзвітними особами, які задіяні у наданні благодійної допомоги), що підвищує аналітичність інформації про складові операцій з надання благодійної допомоги з метою прийняття стратегічних управлінських рішень щодо соціальної відповідальності підприємства;

- облікове відображення соціального капіталу на перейменованому позабалансовому рахунку 01 “Соціальний капітал підприємства” в частині витрат на надання благодійної допомоги (як тих, що віднесені до складу інших операційних витрат, так і тих, що здійснені за рахунок чистого прибутку), що дозволяє визначити загальний розмір витрат на надання благодійної допомоги як елементу соціального капіталу підприємства;

- систему звітності щодо операцій з надання благодійної допомоги в частині уточнення показників всіх форм фінансової звітності, розробки форм внутрішньої звітності та внесення пропозицій щодо наповнення розділу “Соціальний капітал підприємства” інтегрованого звіту, що сприяє формуванню повної та достовірної інформації про операції з надання благодійної допомоги підприємством для різних груп заінтересованих осіб;

- організаційно-методичні положення економічного аналізу в частині визначення етапів аналізу операцій з надання благодійної допомоги та розробки показників для оцінки реалізації підприємством політики соціально відповідальної діяльності щодо надання благодійної допомоги в розрізі трудових, фінансових, матеріальних ресурсів, доходів та витрат, що дозволило використати методичний інструментарій економічного аналізу для зменшення невизначеності у процесі прийняття рішень підприємства щодо надання благодійної допомоги та сприяло підвищенню рівня прозорості соціально відповідальної діяльності підприємств;

дістало подальший розвиток:

- трактування понять: “соціальний капітал підприємства” (величина, яка виникає в результаті спрямування ресурсів підприємства на надання благодійної допомоги, що в подальшому сприяє підвищенню рівня довіри між економічним суб’єктом та заінтересованими в його діяльності особами, на основі якої складаються постійні міцні зв’язки і формується мережева структура взаємовідносин, що мінімізує трансакційні витрати та дозволяє залучати нових стейкхолдерів); “благодійність” (узагальнююче поняття, яке поєднує в собі такі напрями, як: благодійництво, благодійна діяльність та надання благодійної допомоги); “благодійна допомога” (спрямування фінансових та нефінансових активів суб’єкта господарювання бенефіціарам (отримувачам та набувачам благодійної допомоги) з метою задоволення їх соціальних потреб, що є складовою соціально відповідальної діяльності), що дозволило уточнити предмет та об’єкт дослідження;

- класифікація операцій з надання благодійної допомоги за такими ознаками: 1) за джерелами забезпечення (за рахунок витрат підприємства; за рахунок резерву, створеного з прибутку підприємства); 2) за напрямками здійснення (надання адресної

допомоги конкретним особам; інвестиції в розвиток соціальної інфраструктури і впровадження інновацій у соціальній сфері; реалізація чи фінансування соціальних проєктів, спрямованих на вирішення загальних соціальних проблем); 3) за формою реалізації (у вигляді фінансових та нефінансових активів); 4) за бенефіціарами (отримувачі та набувачі благодійної допомоги), що забезпечить формування повної інформації про операції з надання благодійної допомоги з метою підвищення аналітичності та достовірності даних бухгалтерського обліку та вдосконалення їх облікового відображення;

– методика обґрунтування управлінських рішень щодо надання благодійної допомоги в умовах невизначеності на основі застосування в аналізі математичного апарату теорії ігор та SWOT-аналізу, що дозволяє спроектувати модель гри із залученням різних груп стейкхолдерів.

Практичне значення одержаних результатів. Результати наукового дослідження, що полягають в удосконаленні обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на надання благодійної допомоги як елементом соціального капіталу підприємства, забезпечують прийняття обґрунтованих управлінських рішень в сфері реалізації підприємством корпоративної соціальної відповідальності (далі – КСВ), зокрема, благодійної допомоги. Основні теоретичні, організаційні та методичні положення дисертації доведено до рівня практичного застосування суб'єктами господарювання у вигляді:

– рекомендацій з організації та методики бухгалтерського обліку операцій з надання благодійної допомоги у вигляді грошових коштів, необоротних активів, запасів, робіт або послуг, робочого часу працівників (трудова ресурсів), з використанням запропонованих автором аналітичних розрізів за напрямками надання благодійної допомоги та форм внутрішньої звітності (ТОВ ТК “Полісся-Продукт”, довідка № 18 від 15 січня 2015 р.);

– запропонованого підходу до класифікації інструментів та форм благодійності; рекомендацій щодо удосконалення робочого плану рахунків; підходу до формування показників внутрішньої звітності про операції з надання благодійної допомоги (ПП “Проммаркет ОКЕАН”, довідка № 241 КВ від 14 грудня 2015 р.);

– моделі облікового відображення операцій з надання благодійної допомоги в розрізі документального забезпечення, порядку відображення на рахунках синтетичного та аналітичного обліку та напрямів формування інформації про операції з надання благодійної допомоги для складання внутрішньої звітності, а також інтегрованого звіту (ПАТ “Житомирський маслозавод”, довідка № 395а від 12 лютого 2016 р.);

– рекомендацій щодо уточнення таких термінів, як “соціальний капітал підприємства”, “бенефіціари благодійної допомоги”, “благодійність”, “благодійництво”, “благодійна допомога”, що сприятиме гармонізації КСВ термінології в контексті європейської інтеграції (Центр “Розвиток корпоративної соціальної відповідальності”, довідка № 30/03-1 від 30 березня 2016 р.);

– рекомендацій щодо вдосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на надання благодійної допомоги з

використанням програмного комплексу “1С: Предприятие 8.2” (ТОВ “Охоронний холдінг “Спрут”, довідка № 17/45 від 08 квітня 2016 р.);

– рекомендацій щодо розкриття інформації щодо показників зовнішньої та внутрішньої звітності про операції з надання благодійної допомоги у розрізах напрямів, форм та бенефіціарів (Всеукраїнська благодійна організація “Асоціація благодійників України”, довідка № 39 від 18 квітня 2016 р.).

Пропозиції з удосконалення бухгалтерського обліку і аналізу операцій з надання благодійної допомоги використано в ході розробки навчальних програм і навчально-методичного забезпечення дисциплін “Фінансовий облік II”, “Аналіз господарської діяльності”, “Соціальна відповідальність” (Житомирський державний технологічний університет, довідка № 44-45/169 від 12.02.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові результати, що містяться в дисертації, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використані ідеї та пропозиції, які є результатом індивідуальної праці здобувача і полягають у дослідженні питань, пов’язаних з розвитком організаційно-методичних положень обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на надання благодійної допомоги як елементом соціального капіталу підприємства.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження, викладені в дисертації, доповідалися, обговорювалися та отримали позитивну оцінку на 9-ти міжнародних та всеукраїнських наукових й науково-практичних конференціях, що відображено в публікаціях [9-17].

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 19 працях, загальним обсягом 10,83 друк. арк. (особисто автору належать 7,22 друк. арк.), у тому числі 2 статті у наукових періодичних виданнях інших держав, 1 стаття у виданні України, яке включено до міжнародних наукометричних баз, 5 статей у фахових виданнях України; 9 тез доповідей на конференціях; 2 публікації – в інших виданнях (розділи в колективних монографіях). Публікації повною мірою відображають основні результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст дисертації викладено на 181 сторінках друкованого тексту. Робота містить 31 таблиця на 24 сторінках, 24 рисунки на 17 сторінках і 16 додатків на 100 сторінках. Список використаних джерел нараховує 336 найменувань і розміщений на 27 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об’єкт і предмет дослідження, методи та інформаційну базу дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих наукових результатів, рівень їх апробації.

У першому розділі дисертації “**Теоретичні основи облікового відображення операцій з надання благодійної допомоги**” розглянуто соціальний капітал в економічному вимірі, проаналізовано його обліково-аналітичний аспект,

встановлено, що витрати на надання благодійної допомоги є елементом соціального капіталу підприємства та запропоновано класифікацію операцій з надання благодійної допомоги.

В результаті проведеного аналізу виявлено, що недостатньо висвітлена роль соціального капіталу в економічному вимірі, а саме як джерела максимізації економічної корисності агентів та мінімізації трансакційних витрат, забезпечення додаткового доходу і соціального розвитку підприємств. Встановлено, що соціальний капітал має ряд економічних ознак, серед яких: ресурсність, прибутковість та конвертованість. Розглядаючи соціальний капітал в системі бухгалтерського обліку запропоновано розглядати дві його складові: внутрішню, що формується всередині, як мережа відносин власників, менеджерів, працівників, і зовнішню, що формується як мережа відносин підприємства з кредиторами, контрагентами, державою та суспільством в особі місцевої громади. В ході дослідження виявлено, що витрати на надання благодійної допомоги як складова соціально відповідальної діяльності є елементом соціального капіталу.

Необхідність формування теоретичного підґрунтя удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на надання благодійної допомоги як елементом соціального капіталу підприємства потребує уточнення трактування соціального капіталу підприємства для цілей бухгалтерського обліку як величини, яка виникає в результаті здійснення соціально відповідальної діяльності, зокрема, спрямування ресурсів підприємства на надання благодійної допомоги. Це в подальшому сприяє підвищенню рівня довіри між економічним суб'єктом та заінтересованими в його діяльності особами, на основі якої складаються постійні міцні зв'язки і формується мережева структура взаємовідносин, що мінімізує трансакційні витрати та дозволяє залучати нових стейкхолдерів. Сформовані пропозиції впливають на порядок формування інформації для задоволення запитів заінтересованих осіб про операції з надання благодійної допомоги підприємством в системі бухгалтерського обліку та аналізу. В роботі запропоновано відображати соціальний капітал підприємства на окремому позабалансовому рахунку "Соціальний капітал підприємства". Оцінка соціального капіталу в дисертації розглянута лише в частині витрат на надання благодійної допомоги.

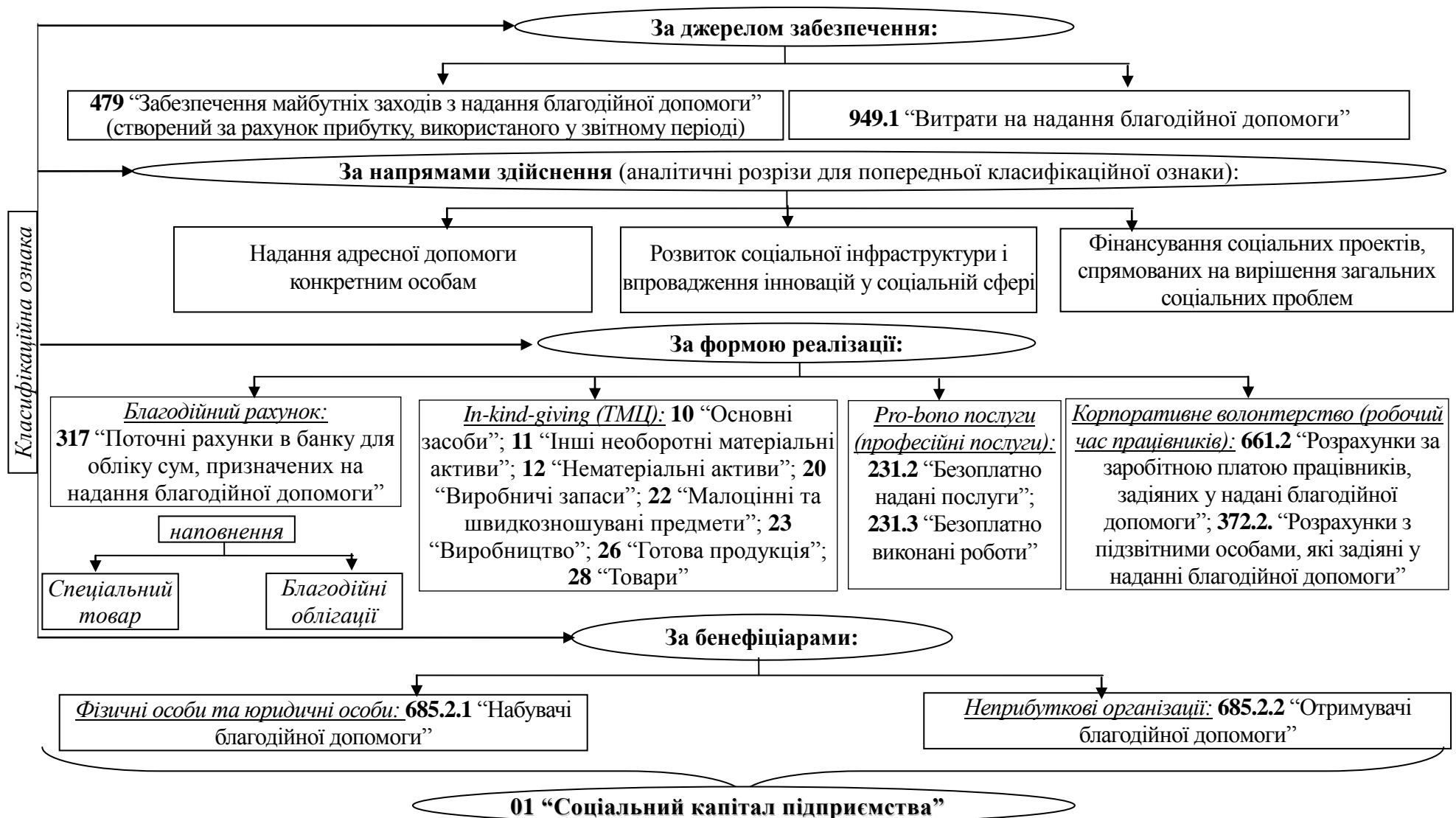
Для виокремлення вищезазначених витрат здійснено уточнення термінологічного апарату. Відповідно, запропоновано розглядати благодійність як узагальнююче поняття, яке поєднує в собі такі напрями, як: благодійництво (діяльність, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбутковості заради добробуту та процвітання спільнот і суспільства в цілому), благодійна діяльність та надання благодійної допомоги. В результаті встановлено, що дані напрями характеризують сфери, в якій здійснюється благодійність. Відповідно кожен з них має свої особливості. Відносно підприємств, які займаються благодійністю, пропонуємо використовувати словосполучення "благодійна допомога" (визначено як спрямування фінансових та нефінансових активів суб'єкта господарювання бенефіціарам (отримувачам та набувачам благодійної допомоги) з метою

задоволення їх соціальних потреб, що є складовою соціально відповідальної діяльності), витрати на надання якої відображаються в бухгалтерському обліку.

Проблема невідповідності діючої методики формування інформації про операції з надання благодійної допомоги в обліково-аналітичній підсистемі системи управління принципам їх бухгалтерського обліку (повного висвітлення) спричинена різноманітністю підходів до виокремлення напрямів, форм та бенефіціарів благодійної допомоги та відсутністю законодавчого регулювання їх облікового відображення. Запропонований авторський підхід до класифікації операцій з надання благодійної допомоги полягає у виокремленні видів відповідно до наступних класифікаційних ознак залежно від: 1) джерел; 2) напрямів; 3) форм; 4) бенефіціарів, що забезпечить формування релевантної інформації про операції з надання благодійної допомоги з метою підвищення аналітичності та достовірності даних бухгалтерського обліку та вдосконалення їх облікового відображення (рис. 1). Дана класифікація послужила основою для побудови синтетичних та аналітичних облікових рахунків і забезпечила інформативність показників аналізу щодо операцій з надання благодійної допомоги.

У другому розділі **“Бухгалтерський облік операцій з надання благодійної допомоги”** удосконалено організаційне та методичне забезпечення обліку операцій з надання благодійної допомоги у вигляді фінансових та нефінансових активів, а також процес формування та узагальнення інформації у внутрішній, фінансовій та інтегрованій звітності, що є базою для інформаційного забезпечення аналізу таких операцій.

В результаті проведеного дослідження доведено, що лише для тих сум надання одноразової благодійної допомоги у вигляді грошових коштів, які знаходяться в межах податкових обмежень (для неприбуткових організацій – в межах 4 %, для фізичних осіб – в межах граничного розміру доходу, станом на 2016 р. – 1930 грн.), доцільно використовувати рахунок 949.1 “Витрати на надання благодійної допомоги” (рис. 1). Всі інші витрати на надання благодійної допомоги, здійснені понад встановлені податкові обмеження запропоновано відображати за рахунок створеного на підприємстві резерву (479 “Забезпечення майбутніх заходів з надання благодійної допомоги”), який пропонуємо створювати за рахунок прибутку підприємства. Розмір даного резерву визначається виходячи з показників фінансової діяльності підприємства, потреб його ключових стейкхолдерів та стратегії соціально відповідальної діяльності підприємства. В роботі також запропоновано виокремлювати бенефіціарів благодійної допомоги: 685.2 “Розрахунки з бенефіціарами благодійної допомоги” (в розрізі отримувачів та набувачів такої допомоги). Грошові кошти, які будуть спрямовуватися на надання благодійної допомоги, запропоновано акумулювати на окремому рахунку в банку: рахунок 317 “Поточні рахунки в банках для обліку сум, призначених на надання благодійної допомоги”, з метою можливості забезпечення здійснення соціально відповідальної діяльності суб’єкта господарювання, достовірного та повного відображення такої діяльності в обліку та звітності та, відповідно, надання інформації заінтересованим користувачам.

Рис. 1. Пропозиції щодо облікового відображення операцій з надання благодійної допомоги

Пропонуємо для реалізації пропозицій, які подані в дослідженні щодо грошового забезпечення формування резерву на надання благодійної допомоги наступне: 1) виробництво (продаж) спеціального товару, гроші від продажу якого будуть спрямовані на благодійність. В результаті споживачі, які купують продукцію зможуть співставити обсяг реалізації продукції підприємства та суму, яку воно витрачає на благодійну допомогу; 2) випуск благодійних облігацій.

Для корпоративного волонтерства пропонуємо використовувати субрахунок 661.2 “Розрахунки за заробітною платою працівників, задіяних у наданні благодійної допомоги” та 372.2 “Розрахунки з підзвітними особами, які задіяні у наданні благодійної допомоги”.

З метою реалізації пропозицій щодо грошового забезпечення створеного резерву запропоновано методику облікового відображення випуску благодійних облігацій (табл. 1). Основними особливостями благодійних облігацій є: випуск на невеликі суми, невисока прибутковість, мета – фінансування соціально орієнтованих проектів.

Таблиця 1

Облікове відображення операцій з випуску благодійних облігацій:
запропонована методика

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Надходження коштів на підприємство від фізичних осіб-власників благодійних облігацій	317 “Поточні рахунки в банку для обліку сум, призначених на надання благодійної допомоги”	524 “Зобов’язання за благодійними облігаціями”
Розміщення коштів, які надійшли від випуску благодійних облігацій, на депозит в банку	313 “Інші рахунки в банку в національній валюті”	317 “Поточні рахунки в банку для обліку сум, призначених на надання благодійної допомоги”
Нараховано відсотки за облігаціями (за місяць)	952 “Інші фінансові витрати”	684 “Розрахунки за нарахованими відсотками”
Сплачено відсотки за облігаціями	684 “Розрахунки за нарахованими відсотками”	317 “Поточні рахунки в банку для обліку сум, призначених на надання благодійної допомоги”
Нараховано відсотки за депозитом (за місяць)	373 “Розрахунки за нарахованими доходами”	733 “Інші доходи від фінансових операцій”
Отримано кошти за нарахованими відсотками за депозитом	317 “Поточні рахунки в банку для обліку сум, призначених на надання благодійної допомоги”	373 “Розрахунки за нарахованими доходами”
Надано благодійну допомогу підприємством бенефіціарам за рахунок коштів, отриманих від благодійних облігацій	685.2 “Бенефіціари благодійної допомоги”	317 “Поточні рахунки в банку для обліку сум, призначених на надання благодійної допомоги”
Переведено частину зобов’язань, до погашення яких залишилось менше 12 міс. до складу поточної заборгованості	524 “Зобов’язання за благодійними облігаціями”	611 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями в національній валюті”
Отримано кошти по закінченню терміну депозиту	317 “Поточні рахунки в банку для обліку сум, призначених на надання благодійної допомоги”	313 “Інші рахунки в банку в національній валюті”
Повернення коштів фізичним особам за випущеними облігаціями	611 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями в національній валюті”	317 “Поточні рахунки в банку для обліку сум, призначених на надання благодійної допомоги”

Теоретично обґрунтовано пропозиції щодо розкриття інформації про операції з надання благодійної допомоги у внутрішній (Звіт БД 1. Благодійна допомога за напрямом адресної допомоги конкретним особам; Звіт БД 2. Благодійна допомога за напрямом інвестиції в розвиток соціальної інфраструктури і впровадження інновацій у соціальній сфері; Звіт БД 3. Благодійна допомога за напрямом реалізація чи фінансування соціальних проектів, спрямованих на вирішення загальних соціальних проблем; Звіт БД 4. Звіт про здійснені операції з надання підприємством благодійної допомоги), фінансовій (Ф № 1 – забезпечення майбутніх заходів з надання благодійної допомоги, Ф № 2 – витрати на надання благодійної допомоги, Ф № 3 – витрачання на надання благодійної допомоги, Ф № 4 – спрямування прибутку на надання благодійної допомоги; Ф № 5 – забезпечення майбутніх заходів з надання благодійної допомоги) та інтегрований (розроблено розділ інтегрованого звіту в частині надання інформації про величину соціального капіталу підприємства, яка характеризує обсяг коштів, виділених на надання благодійної допомоги, у вигляді: 1) грошових коштів; 2) ТМЦ; 3) робочого часу працівників) звітності, що в подальшому сприяє здійсненню аналізу таких операцій для забезпечення сталого розвитку окремого суб'єкта господарювання та країни в цілому.

Наведені пропозиції забезпечують формування достовірної інформації та передбачають дотримання принципу повного висвітлення. Застосування пропозицій в практичній діяльності сприяє створенню умов для реалізації економічних та соціальних цілей підприємства – отримання максимального прибутку та реалізація концепції соціально відповідальної діяльності.

У третьому розділі **“Аналіз операцій з надання благодійної допомоги як основа прийняття управлінських рішень”** розкрито організаційно-методичні положення економічного аналізу операцій з надання благодійної допомоги та внесено пропозиції щодо прийняття рішення про надання підприємством благодійної допомоги в умовах невизначеності.

За результатами дослідження стану аналітичної роботи на підприємствах виділено проблемні аспекти у формуванні організаційно-методичної бази проведення аналізу операцій з надання благодійної допомоги. З метою вирішення даної проблеми виділено і обґрунтовано елементи організації економічного аналізу операцій з надання благодійної допомоги відповідно до етапів.

Здійснювати аналіз соціально відповідальних підприємств запропоновано за наступними напрямками: аналіз структури та динаміки витрат на надання благодійної допомоги, розрахунок ряду коефіцієнтів, запропонованих автором, побудови моделі множинної регресії для визначення впливу нефінансових форм надання благодійної допомоги на обсяги благодійної допомоги підприємства. Наведена методика стосується визначення рівня витрат і здатна оцінити потенціал підприємства бути соціально відповідальним. Зазначені напрями покладені в основу розробленого порядку аналізу соціально відповідальних підприємств за послідовністю: визначення об'єкта, мети та завдань аналізу; вивчення джерел інформації; вибір та розрахунок показників за визначеними напрямками та оформлення результатів аналізу у вигляді

висновків, а також розробка подальших заходів щодо підвищення ефективності роботи соціально відповідальних підприємств та контроль за їх виконанням.

Запропонований порядок передбачає реалізацію трьох етапів: 1. Організаційно-підготовчий етап (вибір організаційної форми проведення аналізу, визначення суб'єктів організації та проведення аналізу операцій з надання благодійної допомоги, визначення об'єктів аналізу, формування завдань аналізу операцій з надання благодійної допомоги, формування інформаційно-методичного забезпечення аналізу операцій з надання благодійної допомоги); 2. Аналітичний (розрахунковий) етап (загальна оцінка операцій з надання благодійної допомоги; поглиблений аналіз операцій з надання благодійної допомоги); 3. Заключний (підсумковий) етап (результативним документом проведення економічного аналізу є аналітична записка, в якій містяться рекомендації щодо підвищення ефективності соціальної відповідальності підприємства перед суспільством).

Відповідно до запропонованих показників, представлених в табл. 2, які характеризують реалізацію підприємством КСВ в частині надання благодійної допомоги, обґрунтовано здійснювати аналіз такої діяльності з метою виявлення чинників, що впливають на обсяг витрат на надання благодійної допомоги.

Таблиця 2

Склад показників для оцінки соціального капіталу

Показник	Розрахунок	Примітки
1	2	3
Показники використання трудових ресурсів		
Коефіцієнт залученості працівників у наданні благодійної допомоги	$k_1 = \frac{Чпр_{збд}}{ЗагЧпр}$	$Чпр_{збд}$ – кількість працівників, задіяних у наданні благодійної допомоги; $ЗагЧпр$ – загальна чисельність працівників за визначений період; $КВ_{нбд}$ – обсяг благодійної допомоги у формі корпоративного волонтерства; $СК$ – обсяг соціального капіталу підприємства; $B_{кв}$ – сума витрат на оплату робочого часу, витраченого працівниками на корпоративне волонтерство (за рік); $ФОП$ – фонд оплати праці працівників (за рік); $Відр$ – сума витрат на відрядження; $B_{кв}$ – сума витрат на оплату робочого часу, витраченого працівниками на корпоративне волонтерство (за рік); $Відр_{вбм}$ – сума витрат на відрядження співробітників з метою надання благодійної допомоги; $B_{он}$ – сума операційних витрат підприємства; $ГК_{нбд}$ – обсяг грошових коштів, спрямованих на надання благодійної допомоги; $ГК_{бо}$ – обсяг грошових коштів, залучених від випуску благодійних облігацій; $ГК_{ден}$ – обсяг грошових коштів, розміщених на депозит з метою подальшого спрямування на надання благодійної допомоги;
Коефіцієнт частки корпоративного волонтерства у загальній сумі соціального капіталу	$k_2 = \frac{КВ_{нбд}}{СК}$	
Коефіцієнт співвідношення робочого часу, витраченого працівниками на корпоративне волонтерство та фонду оплати праці працівників	$k_3 = \frac{B_{кв}}{ФОП}$	
Коефіцієнт співвідношення витрат на відрядження співробітників з метою надання благодійної допомоги та витрат на відрядження	$k_4 = \frac{Відр_{вбм}}{Відр}$	
Коефіцієнт частки трудових ресурсів, задіяних у наданні благодійної допомоги в операційних витратах підприємства	$k_5 = \frac{B_{кв} + Відр_{вбм}}{B_{он}}$	
Показники використання фінансових ресурсів		
Коефіцієнт частки грошових коштів у загальній сумі соціального капіталу	$k_6 = \frac{ГК_{нбд}}{СК}$	
Коефіцієнт грошових коштів, залучених від випуску благодійних облігацій у загальній сумі грошових коштів, розміщених на депозит з метою подальшого спрямування на надання благодійної допомоги	$k_7 = \frac{ГК_{бо}}{ГК_{ден}}$	

1	2	3
Коефіцієнт частки грошових коштів, залучених від випуску благодійних облігацій у загальній сумі грошових коштів, спрямованих на надання благодійної допомоги	$k_8 = \frac{ГК_{отр\%} - ГК_{вип\%}}{ГК_{нбд}}$	$ГК_{отр\%}$ – обсяг грошових коштів, отриманих в якості % від коштів депонованих з благодійною метою; $ГК_{вип\%}$ – обсяг грошових коштів, виплачених як % за благодійними операціями; $ТМЦ_{нбд}$ – обсяг грошових коштів, спрямованих на надання благодійної допомоги у формі ТМЦ; $ЧД_{осн}$ – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); $ЧД_{спец}$ – чистий дохід від реалізації спеціального товару; $B_{нбд}$ – сума витрат на надання благодійної допомоги, грн.; $ЧП_i$ – сума чистого прибутку підприємства, грн.; $П_{збд}$ – сума податків, сплачених з наданої благодійної допомоги, грн.; $B_{нбд}$ – сума витрат на надання благодійної допомоги; $B_{он}$ – сума операційних витрат підприємства; $B_{рез}$ – сума витрат, здійснених з резерву; $Св_{пробно}$ – виробнича собівартість гро бопо послуг; $Св_{пн}$ – виробнича собівартість професійних послуг, які надає підприємство; $ЧП_{рез}$ – сума прибутку, спрямована на створення резерву; $ЧП$ – сума чистого прибутку підприємства
Показники використання матеріальних ресурсів		
Коефіцієнт частки ТМЦ у загальній сумі соціального капіталу	$k_9 = \frac{ТМЦ_{нбд}}{СК}$	
Доходні та витратні показники		
Коефіцієнт окупності витрат на надання благодійної допомоги	$k_{10} = \frac{ЧД - \text{В} - B_{нбд}}{B_{нбд}}$	
Коефіцієнт співвідношення чистого доходу від реалізації спеціального товару до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	$k_{11} = \frac{ЧД_{спец}}{ЧД_{осн}}$	
Коефіцієнт благодійної активності	$k_{12} = \frac{B_{нбд}}{ЧП_i}$	
Коефіцієнт податкового навантаження	$k_{13} = \frac{П_{збд}}{B_{нбд}}$	
Коефіцієнт співвідношення операційних витрат підприємства до витрат на надання благодійної допомоги	$k_{14} = \frac{B_{нбд}}{B_{он}}$	
Коефіцієнт співвідношення витрат, здійснених з резерву до витрат на надання благодійної допомоги	$k_{15} = \frac{B_{рез}}{B_{нбд}}$	
Коефіцієнт співвідношення операційних витрат до витрат, здійснених з резерву	$k_{16} = \frac{B_{он}}{B_{рез}}$	
Коефіцієнт співвідношення виробничої собівартості гро бопо послуг до виробничої собівартості професійних послуг, які надає підприємство	$k_{17} = \frac{Св_{пробно}}{Св_{пн}}$	
Коефіцієнт співвідношення прибутку, спрямованого на створення резерву до чистого прибутку підприємства	$k_{18} = \frac{ЧП_{рез}}{ЧП}$	

В дослідженні, використовуючи математичний апарат теорії ігор, побудовано та проаналізовано модель гри між підприємством та бенефіціарами благодійної допомоги. Метою гри визначено отримання пропозицій щодо визначення форм надання благодійної допомоги, які матимуть найбільший економічний та соціальний ефект. В результаті встановлено, що співпрацюючи, підприємство та бенефіціари благодійної допомоги можуть отримати вигоду: бенефіціари – у вигляді отримання необхідної допомоги для вирішення нагальних соціальних проблем, підприємство – у вигляді реалізації соціально відповідальної діяльності в тій формі, в якій зацікавлені її отримати бенефіціари.

Для підприємств, що знаходяться на етапі переходу від разових благодійних акцій до благодійності на постійній основі, запропоновано використовувати SWOT-аналіз.

ВИСНОВКИ

Результатом дисертаційної роботи є наукове обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку та аналізу операцій з надання благодійної допомоги. Отримані результати свідчать про досягнення визначеної мети і виконання завдань дослідження та дають змогу зробити такі висновки:

1. Недосконалість нормативно-правового регулювання обліково-аналітичного забезпечення операцій з надання благодійної допомоги суб'єктами господарювання впливає на рівень реалізації ними політики соціально відповідальної діяльності. Теоретичним базисом вирішення даного питання стало дослідження підходів до трактування сутності ряду понять, зокрема: “соціальний капітал підприємства”, “благодійництво”, “благодійність”, “благодійна допомога”, “бенефіціари благодійної допомоги”, що дозволило уточнити предмет та об'єкт дослідження.

2. Існування різноманітних напрямів, форм надання та бенефіціарів благодійної допомоги не реалізується в практичній діяльності суб'єктів господарювання, однією з причин чого є відсутність належного законодавчого регулювання облікового відображення операцій з надання благодійної допомоги. В розрізі вирішення даної проблеми запропоновано авторський підхід до класифікації операцій з надання благодійної допомоги задля їх облікового відображення, що ґрунтується на виокремленні класифікаційних ознак: 1) за джерелами забезпечення (такі, що включаються до інших операційних витрат та такі, що здійснюються за рахунок резерву, створеного з прибутку підприємства); 2) за напрямками (надання адресної допомоги конкретним особам, інвестиції в розвиток соціальної інфраструктури і впровадження інновацій у соціальній сфері, реалізація чи фінансування соціальних проектів, спрямованих на вирішення загальних соціальних проблем); 3) за формою (у вигляді фінансових: грошові кошти; нефінансових: товарно-матеріальні цінності; надані послуги, виконані роботи; робочий час працівників активів); 4) за бенефіціарами (набувачі благодійної допомоги, отримувачі благодійної допомоги). Надані пропозиції стали основою для побудови синтетичних та аналітичних облікових рахунків і забезпечили формування відповідної інформаційної бази для аналізу операцій з надання благодійної допомоги.

3. Недостатній розвиток організаційно-методичних засад бухгалтерського обліку операцій з надання благодійної допомоги зумовлює неповноту інформаційного забезпечення процесу управління витратами на надання благодійної допомоги як елементом соціального капіталу підприємства, у зв'язку з чим відповідні витрати запропоновано відображати в складі соціального капіталу підприємства перейменованому позабалансовому рахунку 01 “Соціальний капітал підприємства” в частині витрат на надання благодійної допомоги (як тих, що віднесені до складу інших операційних витрат, так і тих, що здійснені за рахунок чистого прибутку), що дозволяє визначити загальний розмір витрат на надання благодійної допомоги як елементу соціального капіталу підприємства.

4. Недостатнє методичне забезпечення бухгалтерського обліку операцій з надання благодійної допомоги у вигляді фінансових та нефінансових активів в умовах

невизначеності не дозволяє забезпечити інформаційні потреби користувачів, що обумовило доцільність його удосконалення шляхом розвитку класифікаційного підходу до поділу операцій з надання благодійної допомоги за формою реалізації, в результаті чого виокремлено: 1) формування грошового резерву на надання благодійної допомоги (за рахунок коштів, одержаних від продажу спеціального товару та випуску благодійних облігацій, для чого запропоновано рахунок 317 “Поточні рахунки в банку для обліку сум, призначених на надання благодійної допомоги”); 2) in-kind-giving (передача бенефіціарам благодійної допомоги ТМЦ); 3) pro bono послуги (безоплатне надання професійних послуг); 4) корпоративне волонтерство (розрахунки за заробітною платою працівників, задіяних у наданні благодійної допомоги та розрахунки з підзвітними особами, які задіяні у наданні благодійної допомоги), що дозволило підвищити аналітичність інформації про складові операцій з надання благодійної допомоги.

5. Відсутність на рівні законодавства уніфікованого підходу до облікового забезпечення операцій з надання благодійної допомоги негативним чином позначається на інформації, що формується у бухгалтерській звітності суб’єкта господарювання, у зв’язку з чим розроблено напрями удосконалення фінансової звітності в частині відображення інформації про надання підприємством благодійної допомоги, розроблено відповідні форми внутрішньої звітності та сформовано розділ інтегрованого звіту в частині надання інформації про величину соціального капіталу підприємства, яка характеризує обсяг коштів, виділених на надання благодійної допомоги, у вигляді: 1) грошових коштів; 2) ТМЦ; 3) робочого часу працівників, що сприяло здійсненню аналізу таких операцій. Запропоновані зміни та доповнення забезпечують формування достовірної інформаційної бази для проведення аналізу соціально відповідальної діяльності підприємства.

6. Відсутність ефективної організаційно-методичної бази проведення аналізу збільшує невизначеність при прийнятті управлінських рішень щодо надання благодійної допомоги. З метою вирішення даної проблеми виділено і обґрунтовано три етапи організації економічного аналізу таких операцій (1) організаційно-підготовчий; 2) аналітичний; 3) заключний). Для аналітичного етапу розроблено комплексну методику аналізу з використанням ресурсного підходу (запропоновано показники використання трудових, фінансових, матеріальних ресурсів, а також доходні та витратні показники), побудови моделі множинної регресії (зادля визначення впливу нефінансових форм надання благодійної допомоги на обсяги благодійної допомоги підприємства), що дозволило оцінити потенціал підприємства бути соціально відповідальним.

7. В дослідженні використано різний аналітичний інструментарій для розробки пропозицій щодо інтеграції завдань соціально відповідальної діяльності у загальну стратегію підприємства. Для підприємств, які здійснюють операції з надання благодійної допомоги на постійній основі, запропоновано застосування математичного апарату теорії ігор, з використанням якого побудовано та проаналізовано модель гри між підприємством та бенефіціарами благодійної допомоги. На основі побудованої моделі гри, метою якої визначено отримання пропозицій щодо визначення форм надання благодійної допомоги, які матимуть найбільший економічний та соціальний ефект, надано пропозиції щодо вибору джерел забезпечення, напрямів здійснення, форм

реалізації та бенефіціарів благодійної допомоги. Для підприємств, що знаходяться на етапі переходу від разових благодійних акцій до благодійності на постійній основі, запропоновано використовувати SWOT-аналіз. Такий підхід дозволив визначити можливості та загрози, що виникають при здійсненні операцій з надання благодійного допомоги, і обрати ту стратегію, яка матиме найбільший ефект для бенефіціарів благодійної допомоги. Зазначені методики дозволяють спроектувати моделі взаємовідносин з різними групами стейкхолдерів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Стаття у виданні України, яке включено до міжнародних наукометричних баз:

1. Сивак О.Б. Бухгалтерський облік благодійності / О.Б. Сивак // Вісник КНТЕУ. – 2015. – № 5 (103) – С. 107-124 (включено до Index Copernicus, Google Scholar) (1,1 друк. арк.).

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

2. Сивак Е.Б. Нефинансовая отчетность как инструмент обеспечения принятия социально ответственных решений / Е.Б. Сивак // Бухгалтерский учет, анализ и аудит: проблемы и перспективы развития в условиях глобализации. Материалы международной научно- практической конференции (30 апреля 2015г.). Сборник статей / Душанбе, ДСХ, 2015 – 320 с. – С. 209-212 (0,4 друк. арк.).

3. Syvak O. Social Capital and Place of Charitable Assistance Expenses in it: Overview and Accounting Implementation / I. Zhyglei, O. Syvak // International Journal of New Economics and Social Sciences. – Świnoujście, 2016. – № 1 (3). – P. 200-206 (заг. обсяг 1,18 друк. арк., особисто автору належить 0,59 друк. арк.: визначено зв'язок витрат на надання благодійної допомоги та соціального капіталу).

Статті у наукових фахових виданнях України:

4. Сивак О.Б. Визначення сутності прибутку та основ його розподілу: дискусійні питання / О.Б. Сивак // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – Вип. 2 (60). – С. 130-133 (0,66 друк. арк.).

5. Сивак О.Б. Соціальна відповідальність в підприємницькій діяльності: вітчизняний та зарубіжний досвід / О.Б. Сивак // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць; Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз; відпов. ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинець. – Випуск 1 (22). – Житомир: ЖДТУ, 2012. – С. 333-338 (0,41 друк. арк.).

6. Сивак Е.Б. Бухгалтерский учет как инструмент справедливого распределения прибыли: отображение расходов на благотворительность / И.В. Жиглей, Е.Б. Сивак // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. пр. – Випуск 2 (26). – Житомир: ЖДТУ, 2013 – 334 с. – С. 75–102 (заг. обсяг 1,27 друк. арк., особисто автору належить 0,64 друк. арк.: проаналізовано особливості відображення витрат на надання благодійної допомоги в обліку).

7. Сивак О.Б. Оподаткування благодійної допомоги: дискусійні питання / В.П. Матвієнко, О.Б. Сивак // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. пр. – Вип. 1 (31). – Житомир: ЖДТУ, 2015. –

250 с. – С. 264-280 (заг. обсяг 0,8 друк. арк., особисто автору належить 0,4 друк. арк.: здійснено аналіз особливостей оподаткування благодійної допомоги).

8. Сивак О.Б. Благодійність як складова соціально відповідальної діяльності підприємства: обліковий аспект / О.Б. Сивак // Економіка і організація управління: зб. наук. праць. – Вінниця: Донецький національний університет. – Випуск № 1 (17). – 2 (18), 2014. – С. 230-234 (0,5 друк. арк.).

Матеріали конференцій:

9. Сивак О.Б. Соціальне значення прибутку в ринковій економіці / О.Б. Сивак // Проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту: зб. тез за матер. I Міжнар. наук-практ. конф. (11–13 трав. 2012 р., Севастополь–Житомир) / відп. ред. д.е.н., проф. О.В. Кантаєва. – Житомир : ЖДТУ, 2012. – 312 с. – С. 238-240 (0,1 друк. арк.).

10. Сивак О.Б. Соціальна функція підприємства: обліковий аспект / О.Б. Сивак // Проблеми бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в Україні: зб. тез і матеріалів наук.-практ. конф., присвячених Дню бухгалтера (м. Житомир, 16 липня 2012 р.). – Житомир, 2012. – С. 107-109. (0,11 друк. арк.).

11. Сивак О.Б. Відображення прибутку у фінансовій звітності: проблемні аспекти / О.Б. Сивак // Соколовские чтения в Житомире: наследие и развитие идей великого ученого: сборник тезисов научной интернет-конференции, посвященной памяти Заслуженного профессора Житомирского государственного технологического университета Я.В. Соколова (м. Житомир, 15 червня 2012 р.). – Житомир: ЖГТУ, 2012. – С. 115-117. (0,14 друк. арк.).

12. Сивак О.Б. Використання теорії ігор під час прийняття управлінських рішень на основі даних бухгалтерського обліку / О.Б. Сивак // Бухгалтерський облік, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: Всеукраїнська науково-практична конференція (м. Чернігів, 25-26 жовтня 2013 р.): тези доповідей. – Чернігів: Черніг. держ. технолог. ун-т, 2013. – 160 с. – С. 90-91 (0,12 друк. арк.).

13. Сивак О.Б. Узгодження соціально-економічних інтересів груп заінтересованих осіб на основі синтезу бухгалтерського обліку та теорії ігор / О.Б. Сивак // Бухгалтерський облік, економічний аналіз та контроль в умовах формування і розвитку сучасних концепцій управління: 12 Міжнародна наукова конференція (м. Житомир, 24-25 жовтня 2013 р.): тези доповідей. – Житомир: ЖДТУ, 2013. – 388 с. – С. 164-166 (0,26 друк. арк.).

14. Сивак О.Б. Контролінг прибутку: особливості на сучасному етапі / О.Б. Сивак // Проблеми та перспективи розвитку контролінгу як науки / Матеріали науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 15 січня 2015 р.) / Тернопільський національний економічний університет / Михайло Семенович Пушкар (заг. ред.). – Тернопіль, 2015. – 86 с. – С. 62-64 (0,1 друк. арк.).

15. Сивак О.Б. Дискусійні питання складання нефінансової звітності / О.Б. Сивак // Сучасні економічні системи: стан та перспективи: тези доп. VI

Міжнародної наук-практ. інтернет-конф. (м. Хмельницький, 14-15 травня 2015 р.). – Хмельницький: ХКТЕІ, 2015. – 408 с. – С. 242-243 (0,1 друк. арк.).

16. Сивак О.Б. Соціальна відповідальність підприємств у конфліктні часи / О.Б. Сивак // Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи: збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 25-26 грудня 2015 р.). – Одеса: Бондаренко М.А., 2015. – 520 с. – С. 252-253 (0,18 друк. арк.).

17. Syvak O. The relation between charity and the concept of social capital: accounting aspects / O. Syvak // Інноваційний розвиток і транскордонна безпека: економічні, екологічні, правові та соціокультурні аспекти. IV Міжнародна науково-практична конференція студентів і молодих учених (м. Чернігів, 21 грудня 2015 р.). Збірник матеріалів конференції: ЧНТУ. – Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2015. – 1028 с. – С. 639. (0,13 друк. арк.).

Інші публікації:

18. Сивак О.Б. Детінізація економіки як позитивний варіант гри між підприємством, державою та суспільством / І.В., Жиглей, О.Б. Сивак // Стратегічні пріоритети детінізації економіки України у системі економічної безпеки: макро та мікро вимір: Монографія / За ред. Черевка О.В. – Черкаси: ПП Чабаненко Ю.А. – Черкаси, 2014. – 442 с. – С. 97-116 (заг. обсяг 1,19 друк. арк., особисто автору належить 0,59 друк. арк.: побудовано модель прийняття управлінського рішення щодо надання благодійної допомоги на основі теорії ігор).

19. Сивак О.Б. Використання інструментарію теорії ігор при прийнятті рішення в умовах невизначеності щодо спрямування частини прибутку на благодійну допомогу / І.В. Жиглей, М.О. Козлова, О.Б. Сивак // Бухгалтерські наукові дослідження в ЖДТУ. Т. 2: Моделювання системи інформаційного забезпечення управління в умовах невизначеності економіки: монографія / за заг. ред. [із передм.] С.Ф. Легенчука. – Житомир: ЖДТУ, 2015. – 430 с. – С. 65-100 (заг. обсяг 2,08 друк. арк., особисто автору належить 0,69 друк. арк.: запропоновано використання інструментарію теорії ігор при прийнятті рішення в умовах невизначеності щодо спрямування частини прибутку на благодійну допомогу).

АНОТАЦІЯ

Сивак О.Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на надання благодійної допомоги як елементом соціального капіталу підприємства. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Житомирський державний технологічний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2016.

Дисертація присвячена обґрунтуванню теоретичних положень, а також розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення бухгалтерського обліку та аналізу операцій з надання благодійної допомоги. В роботі обґрунтовано понятійний апарат та уточнено місце соціального капіталу в системі економічних категорій, ідентифіковано та уточнено економічну сутність понять “соціальний капітал”,

“благодійність”, “благодійна допомога”. Сформовано класифікаційний підхід до облікового відображення операцій з надання благодійної допомоги. Надано пропозиції з удосконалення облікового відображення операцій з надання благодійної допомоги у вигляді фінансових та нефінансових активів. Розроблено рекомендації з удосконалення організації та методики аналізу операцій з надання благодійної допомоги. Запропоновано модель прийняття управлінського рішення щодо надання благодійної допомоги в умовах невизначеності.

Ключові слова: бухгалтерський облік, аналіз, операції з надання благодійної допомоги, корпоративна соціальна відповідальність, соціальний капітал.

АННОТАЦІЯ

Сивак Е.Б. Учетно-аналитическое обеспечение управления расходами на оказание благотворительной помощи как элементом социального капитала предприятия. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Житомирский государственный технологический университет Министерства образования и науки Украины, Житомир, 2016.

Диссертация посвящена обоснованию теоретических положений, а также разработке практических рекомендаций по совершенствованию бухгалтерского учета и анализа операций по предоставлению благотворительной помощи. В работе обосновано понятийный аппарат и уточнено место социального капитала в системе экономических категорий, идентифицированы и уточнены экономическая сущность понятий “социальный капитал”, “благотворительность”, “благотворительная помощь”. Сформирован классификационный подход к отражению операций по предоставлению благотворительной помощи в бухгалтерском учете. Предоставлены предложения по совершенствованию отражения операций по предоставлению благотворительной помощи в виде финансовых и нефинансовых активов. Разработаны рекомендации по совершенствованию организации и методики анализа операций по предоставлению благотворительной помощи. Предложена модель принятия управленческого решения о предоставлении благотворительной помощи в условиях неопределенности.

Объектом исследования являются операции по предоставлению благотворительной помощи в системе бухгалтерского учета и анализа предприятия.

Предметом исследования является совокупность теоретических, организационных и методических положений учета и анализа расходов на оказание благотворительной помощи как элемента социального капитала предприятия.

В процессе решения научной задачи в работе использованы общенаучные и специальные методы познания.

Теоретико-эмпирической основой стали научные источники; официальные документы; материалы базы данных Social Science Research Network (SSRN), данные бухгалтерского учета, финансовой, статистической и социальной отчетности субъектов хозяйствования, справочные и информационные издания, Интернет-ресурсы, разработки аспиранта и прочие актуальные источники информации.

Усовершенствованы методические подходы к учетному отражению расходов на оказание благотворительной помощи на основе предложенного классификационного подхода к разделению операций по предоставлению благотворительной помощи по источникам обеспечения (разграничение расходов, включаемых в другие операционные расходы и расходы, осуществляемые за счет резерва, созданного за счет прибыли предприятия).

Усовершенствовано организационно-методическое обеспечение бухгалтерского учета расходов на оказание благотворительной помощи на основе предложенного классификационного подхода к разделению операций по предоставлению благотворительной помощи по форме реализации (в виде денежных средств, передачи бенефициарам благотворительной помощи ТМЦ; бесплатное предоставление профессиональных услуг; корпоративное волонтерство).

Автором внесены предложения по учетному отражению социального капитала на переименованном забалансовом счете 01 “Социальный капитал предприятия” в части расходов на оказание благотворительной помощи (как тех, что отнесены в состав прочих операционных расходов, так и осуществленных за счет чистой прибыли).

С целью формирования полной и достоверной информации об операциях по оказанию благотворительной помощи предприятием для различных групп заинтересованных лиц внесены предложения по совершенствованию системы отчетности по операциям по предоставлению благотворительной помощи, в части уточнения показателей всех форм финансовой отчетности, разработки форм внутренней отчетности и внесения предложений по наполнению раздела “Социальный капитал предприятия” интегрированного отчета.

Для повышения уровня прозрачности социально ответственной деятельности предприятий предложены организационно-методические положения экономического анализа в части разработки показателей для оценки реализации предприятием политики социальной ответственности по предоставлению благотворительной помощи в разрезе трудовых, финансовых, материальных ресурсов, доходов и расходов, что позволило использовать методический инструментарий экономического анализа для уменьшения неопределенности в процессе принятия решений предприятия о предоставлении благотворительной помощи в разрезе источников, направлений и форм благотворительной помощи.

С целью согласования категориального аппарата предложено рассматривать “социальный капитал предприятия” как величину, возникающую в результате направления ресурсов предприятия на оказание благотворительной помощи и в дальнейшем способствующую повышению уровня доверия между экономическим субъектом и заинтересованными в его деятельности лицами, на основе которого составляются постоянные прочные связи и формируется сетевая структура взаимоотношений, которая в результате минимизирует транзакционные издержки и позволяет привлекать новых стейкхолдеров). “Благотворительная помощь” – направление финансовых и нефинансовых активов предприятия бенефициарам (получателям и приобретателям благотворительной помощи) с целью удовлетворения их социальных потребностей, является составной социально ответственной деятельности.

Практическое значение приведенных рекомендаций основывается на возможности получения достоверных данных о результативности операций по предоставлению благотворительной помощи и формированию детализированной, аналитической и релевантной информации в системе управления расходами на оказание благотворительной помощи как элементом социального капитала.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, анализ, операции по предоставлению благотворительной помощи, корпоративная социальная ответственность, социальный капитал

ABSTRACT

Syvak O. Accounting and analytical support for management of charitable assistance expenses as part of the social capital of the company. – Manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of Candidate of Economic Sciences on specialty 08.00.09 – accounting, analysis and auditing (by the types of economic activity). – Zhytomyr State Technological University, Zhytomyr. – 2016.

The thesis is devoted to theoretical grounding of provisions, and developing practical suggestions to improve accounting and analysis transactions of corporate charity giving. The paper substantiates the conceptual apparatus and specified place of social capital in the economic categories and identified economic essence of the concepts of “social capital”, “charity”, “charity giving”. Classification approach has been formed for accounting for charitable giving. The suggestions for improving accounting transactions of charitable assistance in the form of financial and non-financial assets have been made. Recommendations for improving the organization and methods of analysis of charitable giving transactions have been developed. The model of a management decision for providing charitable giving under uncertainty has been suggested.

The practical significance of given recommendations is based on the possibility of obtaining reliable data on the effectiveness of charity giving transactions and the formation of detailed, analytical and relevant information in the cost management of charity giving as an element of the social capital of the company.

Key words: accounting, analysis, charitable giving transactions, corporate social responsibility, social capital.

Підписано до друку 23.05.2016 р. Формат 60x90 1/16.

Папір друкарський. Друк офсетний.

Гарнітура Times new Roman. Ум. друк. арк. 0,9.

Наклад 100. Зам. № 718.

Віддруковано з готових оригіналів-макетів
автора у Житомирському державному технологічному університеті
вул. Черняхівського, 103, Житомир, 10005

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ЖТ № 08 від 26.03.2004 р.